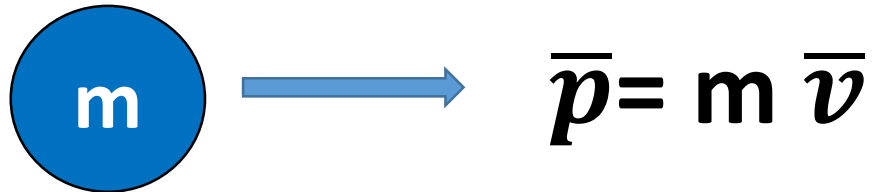

Fysiikka

viikko 4

- **Fysiikka:** Pallojen 3D törmäyksen mallinnus
- **Python:**
  - A) Interaktiivisuus hiiren avulla
  - B) taulukkomuuttujat Pythonissa
  - C) for silmukkarakenne Pythonissa
- **Tuntiesimerkit:**
  - 1) Drag and drop toiminto hiirellä
  - 2) Viisi palloa kuution sisällä
- **Tehtävä:** Biljardipelin koodin täydennys

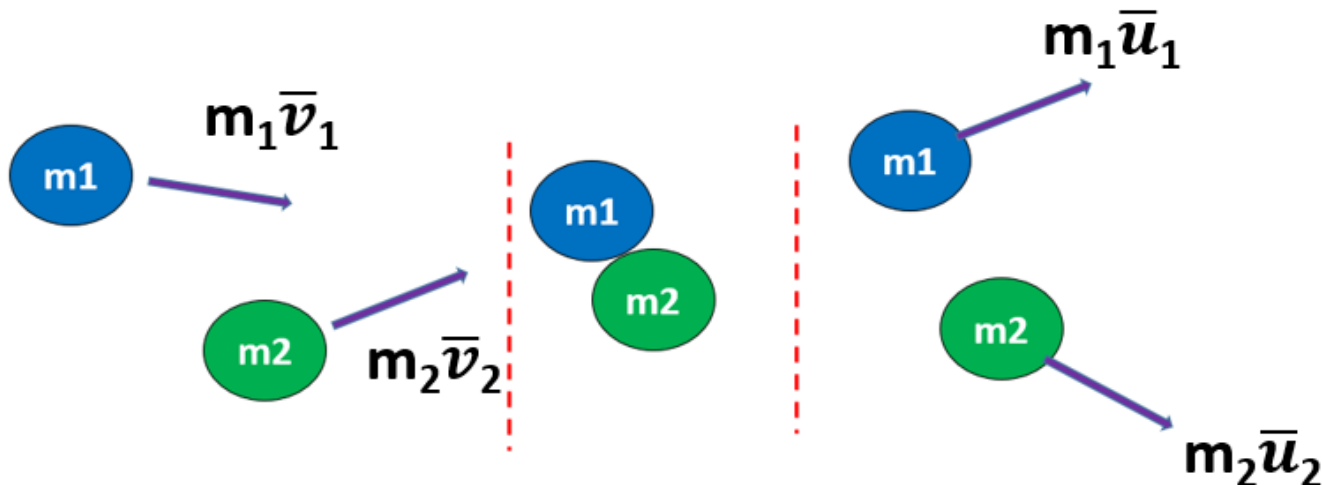
Liikemäärän säilymislaki määrittää, mitä törmäyksissä tapahtuu

$$\bar{p} = m \bar{v}$$

Kappaleen liikemäärä $\bar{p}$ on vektori, joka saadaan kertomalla kappaleen nopeusvektori kappaleen massalla

Törmäyksissä kappaleiden liikemäärien summa säilyy

$$m_1 \bar{v}_1 + m_2 \bar{v}_2 = m_1 \bar{u}_1 + m_2 \bar{u}_2$$

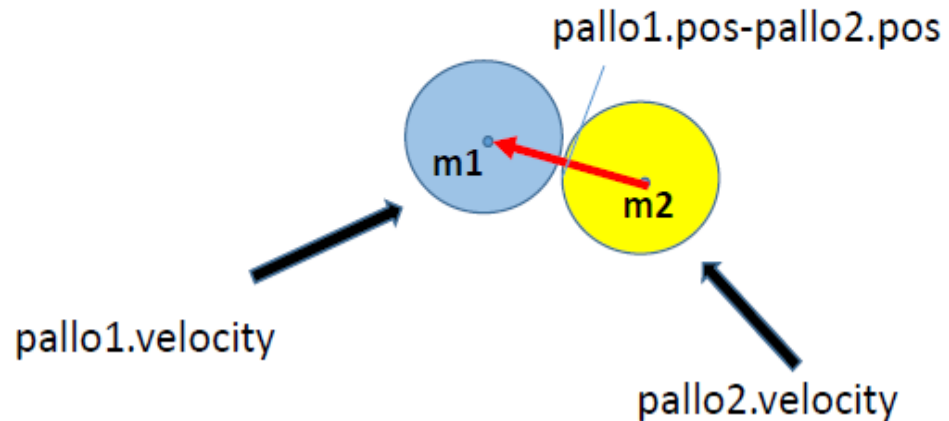

Seuraavissa kalvoissa esitetään tuloksia, jotka perustuvat tähän lakiin.

Tulosten johtaminen laista on suht. monimutkaista ja jätetään pois tästä esityksestä

Kahden pallon 3D törmäys

A. TÖRMÄYKSEN HAVAITSEMINEN

TÖRMÄYS TAPAHTUU, KUN PALLOJEN KESKIPISTEIDEN VÄLIVEKTORIN PITUUS $<$ PALLOJEN SÄTEIDEN SUMMA

Lisäehtona, joka estää palloja tarttumasta toisiinsa, on että kimpoaminen tapahtuu vain kun pallot lähestyvät toisiaan.

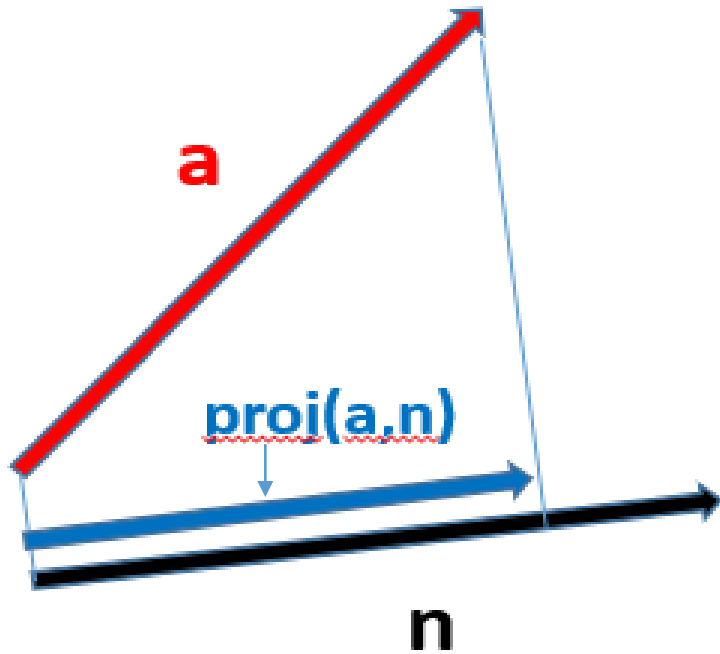
B. MITÄ TÖRMÄYKSESSÄ TAPAHTUU

Oletetaan, että molemmat pallot liikkuvat.

Kimmoisassa törmäyksessä pallojen suhteellisen liikemäärän $(=m_1\mathbf{v}_1 - m_2\mathbf{v}_2)$ kosketuspinnan normaalin $\mathbf{n}$ suuntainen komponentti kääntyy päinvastaiseksi mutta säilyttää suuruutensa

Osittain kimmisessa törmäyksessä suunta kääntyy, mutta komponentin suuruus lyhenee kertoimella e .

Tarvittavia vektoriluokan funktioita

a:n projektio **n:n** suuntaan : **proj(a,n)**

Vektorin **a** vektoriprojektio
vektorin **n** suuntaan :
proj(a,n)

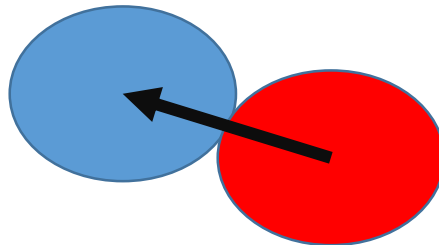
Vektorin **a** skalaariprojektio
vektorin **n** suuntaan :
comp(a,n)
= sama kuin mag(proj(a,n))

Vektoreiden **a** ja **b** pistetulo
dot(a,n) (ei tarvita tehtävässä)

Törmäyksen havaitseminen

Törmäysehto: pallojen keskipisteiden välimatka $<$ pallojen säteiden summa

```
if mag(pallo1.pos-pallo2.pos) < pallo1.radius+pallo2.radius:  
    törmäyskoodi ...
```


Mitä tapahtuu. Merkitään kosketushetkellä kosketuspinnan normaalivektoria n :llä

1. Lasketaan pallojen keskipisteiden suhteellinen nopeus

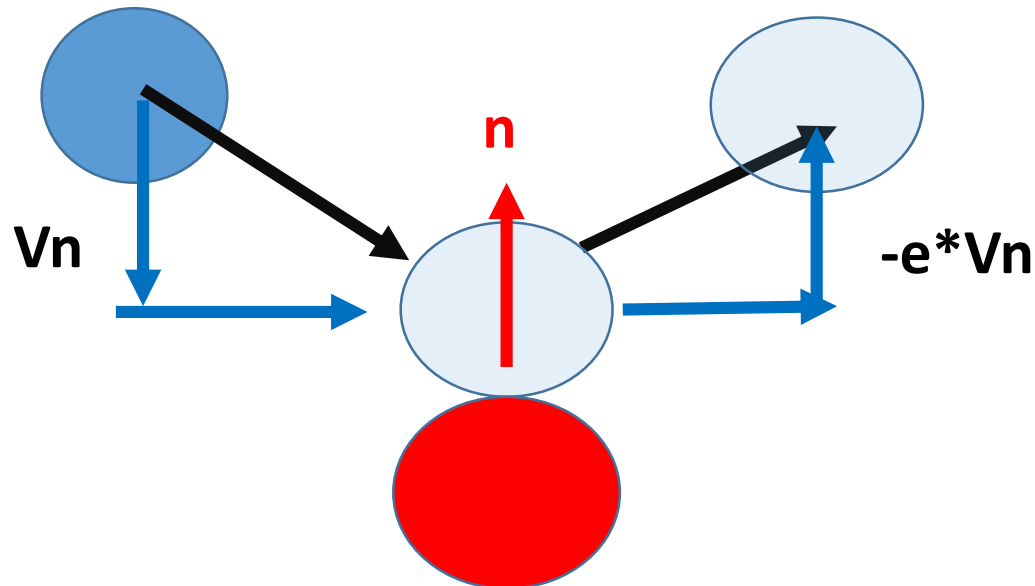
$$v_{rel} = \text{pallo1.velocity} - \text{pallo2.velocity}$$

2. Suhteellisen nopeuden v_{rel} kosketuspinnan suuntainen komponentti säilyy

3. Suhteellisen nopeuden normaalikomponentti kääntää suuntaa.

Jos törmäys on täysin kimminen, komponentin suuruus säilyy

Jos törmäys on osittain kimminen, suuruus kerrotaan kertoimella e

Kerroin $0 \leq e \leq 1$ kuvaa törmäyksen elastisuuden astetta.

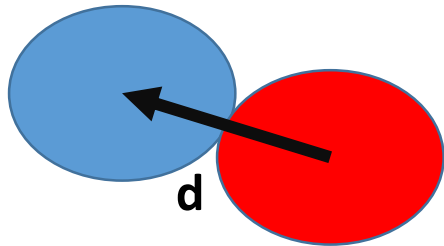
1 = täysin elastinen

0 = täysin kimmoton

Virallinen nimi englanniksi =
"coefficient of restitution"

Törmäys toteutetaan animaatioissa lisäämällä
while silmukan loppuun seuraava koodi

```
d=pallo1.pos-pallo2.pos                #lasketaan pallojen valivektori
vrel=pallo1.velocity-pallo2.velocity    #lasketaan nopeusero
If mag(d)< pallo1.radius+pallo2.radius and comp(vrel,d)<0:  #tormayksen havaitseminen
    pallo1.velocity+=- (1+e)*m2*proj(vrel,d)/(m1+m2)        #pallon1 uusi nopeus
    pallo2.velocity+= (1+e)*m1*proj(vrel,d)/(m1+m2)        #pallon2 uusi nopeus
```


Mikäli törmäyksessä on pinnan suuntaista kitkaa, tapahtuu asioita, joita ei todennäköisesti tavallisten peliohjelmistojen fysiikkamoottoreissa oteta huomioon.

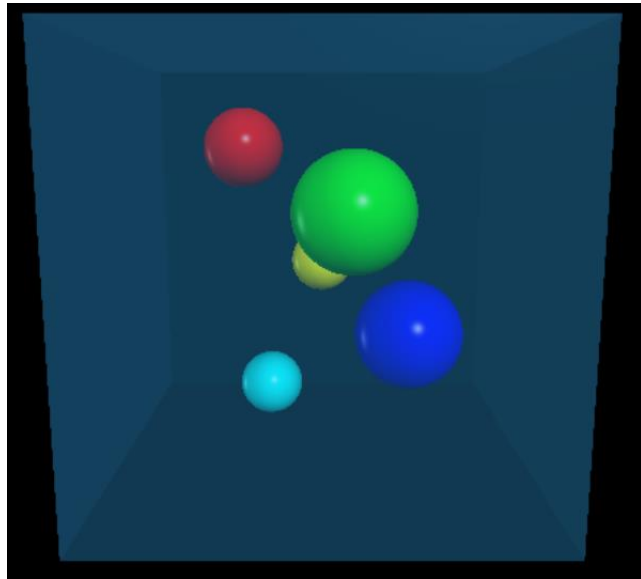
- Suhteellisen nopeuden kosketuspinnan suuntainen komponentti ei säily, vaan pienenee kertoimella $1 - \mu e$, missä μ on pallojen välinen liukukitkakerroin
- Kitkan impulssi antaa molemmilla palloille pyörimisliikkeit, jonka kulmanopeudet on mahdollista laskea.

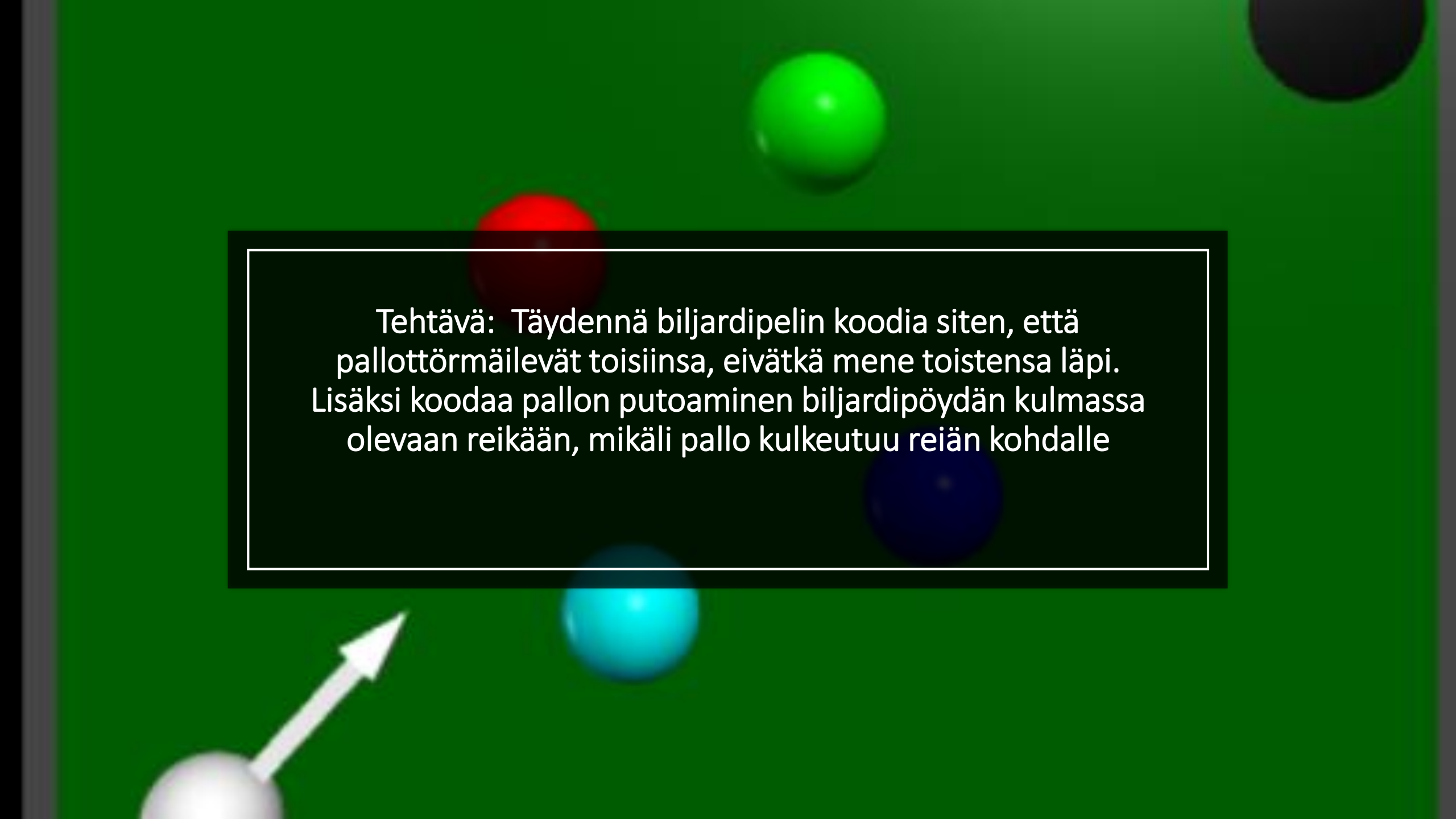

Tuntiesimerkki: 5 eri kokoista, massaista ja väristä palloa törmäilee seiniin ja toisiinsa kuution sisällä

Lataa tuntiesimerkin koodin alkuosa Moodlesta kohdasta Teema3
Tehdään valmiiksi tunnilla

Tehtävä: Täydennä biljardipelin koodia siten, että pallottörmäilevät toisiinsa, eivätkä mene toistensa läpi. Lisäksi koodaa pallon putoaminen biljardipöydän kulmassa olevaan reikään, mikäli pallo kulkeutuu reiän kohdalle

Funktion määrittely Pythonissa

```
def funktionimi(argumentit):  
    lauseet  
    return paluuarvo (optional)
```

```
def f(x):  
    a=2  
    b=3  
    c = -5  
    return a*x**2+b*x + c
```

Määrittelee matemaattisen funktion $f(x) = 2x^2 + 3x - 5$

testiohjelma

```
def f(x):  
    return 2*x**2 + 3*x-5  
print(f(2))
```

ajo

```
>>>  
9  
>>>
```

```
def change_g:  
    global g  
    g=1.6
```

Muuttaa pääohjelmassa määriteltyä g:n arvoa (uusi arvo 10)

testiohjelma

```
def change_g():  
    global g  
    g=1.6  
  
g=9.8  
print("vanha g:" ,g)  
change_g()  
print("uusi g:",g)
```

ajo

```
>>>  
( 'vanha g:', 9.8)  
( 'uusi g:', 1.6)  
>>> |
```

Taulukkomuuttujat Pythonissa

```
luvut= [ 2 , 5, 3, 6, 7 ]
```

Luodaan taulukkomuuttuja, joka sisältää viisi lukua

```
luvut[0]
```

Taulukon luvut indeksoidaan alkaen 0:sta
luvut[0] viittaa lukuun 2 (taulukon 1. lukuun)

Dynaamisen taulukon (linkitetty lista) teko on helppoa. Luodaan ensin tyhjä taulukko ja lisätään sitten siihen alkioita yksi kerrallaan

```
pallot= [ ]
```

komento luo tyhjän taulukon

Taulukkoon voi lisätä alkioita append metodilla

```
pallot.append= sphere(pos=vec(0,0,0),radius=2, color=color.red)
```

Lisää pallon taulukkoon

range(n) ja for – silmukka Pythonissa

range(n)

range(5)

range(k, n)

range(2, 5)

- Tarkoittaa lukutaulukkoa [0,1,2,..., n-1]
- Tarkoittaa taulukkoa [0,1,2,3,4]
- Tarkoittaa lukutaulukkoa [k,..., n-1]
- Tarkoittaa taulukkoa [2,3,4]

FOR SILMUKKA PYTHONISSA

```
for i in range(5):  
    print(i**2)
```

- For silmukassa, jossa indeksi saa peräkkäisiä arvoja, käytetään range funktiota.
- Esimerkki tulostaa lukujen 0,1,2,3 ja 4 neliöt:
  - 0,1,4,9,16

Objektin siirtäminen hiirellä näytöllä paikasta toiseen vaatii funktioita drag, move ja drop

```
pallo=sphere(pos=vec(-23,-18,0),radius=3,color=color.white)

drag_pos=None
def grab(evt):
    global drag_pos
    if mag(pallo.pos-evt.pos)<6:
        drag_pos=evt.pos
        scene.bind('mousemove',move)
        scene.bind('mouseup',drop)

def move(evt):
    global drag_pos
    uusipos=evt.pos
    if uusipos!=drag_pos:
        siirtyma=uusipos-drag_pos
        drag_pos=uusipos
        pallo.pos+=siirtyma

def drop(evt):
    scene.unbind('mousemove',move)
    scene.unbind('mouseup', drop)

scene.bind('mousedown',grab)    #kutsutaan hiirella tarttumisfunktiota
```

grab – funktiossa kuvataan, miten hiirellä tartutaan objektiin

move – funktiossa kuvataan, miten hiirellä liikutetaan objektia

drop – funktiossa kuvataan, miten hiiren painikkeen vapauttaminen lopettaa objektin liikkumisen

Funktioissa esiintyvät hiiren event :it ovat

mousedown	painike alas
mousemove	hiiren liike
mouseup	painikkeen vapautus